

Innspill fra SinkabergHansen til havbruksutvalgets helhetlige gjennomgang av tillatelsessystemet for akvakultur

Det følger av mandatet til utvalget at det, blant annet, skal «vurdere utforming av et tillatelsessystem, som både ivaretar hensynet til en bærekraftig utvikling av akvakulturnæringen, herunder hensynet til bestander av vill anadrom laksefisk, og som legger til rette for størst mulig verdiskapning for samfunnet [...]».

SinkabergHansen mener det er viktig at norsk havbruksaktivitet er bærekraftig, og dermed også selvsagt tar hensyn til bestander av vill laksefisk. I det offentlige ordskiftet er det over tid skapt et inntrykk av at dagens lakseoppdrett er en vesentlig og største trussel mot norske bestander av vill laksefisk, spesielt på grunn av de høye nivåene av lakselus i oppdrett. Det skapes også et inntrykk av at det er havbruksnæringen som i stor grad har bidratt til at villaksen nå har kommet på [Artsdatabankens rødliste \(2021\)](#).

[Vitenskapelig råd for lakseforvaltning](#) (Vitenskapsrådet) er en viktig kilde til grunnlaget for inntrykket. Vitenskapsrådet utgir årlig en rapport med status for norske laksebestander. Også i [rapporten for 2021](#) oppgir vitenskapsrådet at «*Rømt oppdrettslaks, lakselus og infeksjoner knyttet til fiskeoppdrett er de største truslene mot villaks. Det gjennomføres ikke tilstrekkelig tiltak til å stabilisere eller redusere disse truslene.*».

I den første rapporten fra [Vitenskapsrådet i 2009](#) ble det gitt beskatningsråd til i alt 153 elver. «*97 av 153, eller 63 % av bestandene har således fått råd om redusert beskatning.*» Av de 153 elvene som fikk råd om beskatning var det til sammen 41 % som fikk råd om at «*beskatningen bør reduseres betydelig*» eller at «*beskatningen bør reduseres svært mye*». Det fremkommer av den samme rapporten at det i 2008 ble rapportert fanget ca. 197 500 villaks av en norsk total bestandsstørrelse på ca. 490 000. Beskatningsraten ser derfor ut til å ha vært ca. 40 %, når fisken som blir satt ut igjen inkluderes. Det er viktig å inkludere de som settes ut igjen i det totale fangsttallet, fordi det er dokumentert at fang og slipp påvirker gytingen negativt.

Av Vitenskapsrådets rapport for 2021 fremkommer det at det i 2020 ble fanget 177 000 laks i sjø og elv. Bestanden (totalinnsiget) ble beregnet til 553 000. Beskatningsraten ser derfor ut til å ha vært ca. 32 %. Fra 2009, hvor Vitenskapsrådet anbefalte en betydelig eller svært stor reduksjon i beskatningen, kan det se ut til at den er redusert med ca. 20 % (8 prosentpoeng).

Av Vitenskapsrådets rapport for 2021 fremkommer det også at «*Det var bare én bestand som ble klassifisert til å være utsatt for stor overbeskatning (over 30 %), og i overkant av 10 % av de vurderte bestandene hadde moderat overbeskatning (10-30 %). Nesten 90 % av bestandene hadde altså lav eller ingen overbeskatning (figur 11.17).*». «*Samlet sett tyder disse beregningene og vurderingene at om lag en tredjedel av bestandene er påvirket av for høy beskatning, men at effekten er stor bare i et fåtall bestander.*».

Dette materialet sier for eksempel lite om endringer i andelen smålaks/mellomlaks/storlaks som fanges og effekter av det på enkeltbestander. Innrapporterte data til [SSB](#) viser imidlertid at andelen mellomlaks som fanges av totalfangsten i elvene har blitt mer enn doblet fra 15 % i 1993 til 32 % i 2020. Samtidig har andelen storlaks som fanges vært relativt stabil på ca. 10-12 % i den samme perioden, med resultat at andelen smålaks har blitt redusert fra over 70 % til omtrent 55 %. En slik endring i beskatning kan totalt sett bidra til økt negativ belastning på enkeltbestander. Det viser tall fra SSB for flere elvebestander.

Det er nødvendig å bemerke at det ikke fremkommer av rapportene hvordan Vitenskapsrådet vektlegger det som fiskes ulovlig eller som ikke registreres. I [pressemelding 6. mai](#) i år skriver Miljødirektoratet blant annet at «*Miljødirektoratet får stadig flere tips om ulovlig fiske.*». Den 2. juli 2021 skrev Miljødirektoratet i [pressemelding](#) at «*Ulovlig fiske i Vestland på et uakseptabelt høyt nivå*» og «*Statens naturoppsyn har inndratt 31 ulovlige garn i Vestland hittil i år. Det gjør Vestland til fylket med mest ulovlig fiske så langt.*».

Tilbake i 2013 skrev [NRK](#) at «*Ulovlig fiske er blitt vanlig*», og «*Opp mot 40 prosent av laksen som fiskes blir aldri registrert, ifølge NINA.*». I en periode var årsrapporter fra Statens Naturoppsyn (Miljødirektoratet) tilgjengelig med noe informasjon om det ulovlige fisket i elv og sjø, men de siste årene har dette ikke vært lett tilgjengelig. Det foreligger derfor ikke tilgjengelig oppdatert informasjon om omfanget av ulovlig laksefiske i elv og sjø, men pressemeldingene fra Miljødirektoratet tyder på at slikt fiske fremdeles har et stort omfang.

Når det gjelder effekten lakselus fra havbruk har på mengden villaks som returnerer til elvene for å gyte, skriver Vitenskapsrådet blant annet i [rapport nr. 15 \(2020\)](#) at «*For perioden 2010-2014 beregnet vi et årlig tap i innsig av laks til Norge på grunn av lakselus på ca. 50 000 laks (VRL 2017b). En tilsvarende beregning for 2018 tilsier et samlet tap på ca. 29 000 laks, mens det estimerte tapet økte til ca. 39 000 laks i 2019.*». Disse verdiene blir det også referert til i North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO) sin [CNL\(21\)50](#) Agenda item: 5(a).

[NASCO](#) ga for øvrig i 2009 ut [retningslinjer](#) for hvordan villaksen skal forvaltes. Ett viktig prinsipp i retningslinjene er etablering av en bevaringsgrense (*conservation limit*) for de enkelte bestander. Videre skal det angis et antall år en bestand kan ligge under denne grensen før en bestand blir betraktet som truet. Bevaringsgrense og antall år er ikke implementert av norske myndigheter i forvaltningen av norske villaksbestander.

I rapport nr. 16 (2021) skriver Vitenskapsrådet at «*Forvaltningsmålene for perioden 2017-2020 var nådd eller sannsynligvis nådd for 92 % av bestandene (figur 2 og 3), usikkerhet i mål og vurdering av oppnåelse tatt i betraktning. Det har vært en klar forbedring i oppnåelsen av forvaltningsmålene siden 2009, med en markant økning i antall og andel bestander der målet var nådd (figur 2).*».

Dersom det fremdeles stemmer at opp mot 40 % av laksen som fiskes aldri blir registrert utgjør det årlig ca. 60 000 villaks. Et mer forsiktig anslag på 27 % utgjør likevel så mye som ca. 40 000 villaks årlig. Det er i samme størrelsesorden som det antallet villaks som antas tapt på grunn av lakselus fra havbruk. Totalt sett påvirker følgelig lovlig og ulovlig fangst den norske villaksen mer enn fem ganger så mye som lakselus fra oppdrett gjør.

SinkabergHansen mener utformingen av et tillatelsessystem som ivaretar hensynet til en bærekraftig utvikling av havbruksnæringen blir meget viktig. Betydningen lakselus har for bestander av vill laksefisk ser ut til å være synliggjort av institusjoner som yter støtte til myndighetene som forvalter den norske villaksen. En sterk kobling mellom lakselus i oppdrett og vill laksefisk kan ha kamuflert betydningen av andre faktorer som er viktig for en forsvarlig og bærekraftig forvaltning av den norske villaksen.

En for sterk kobling mellom lakselus i oppdrett og villaks i et fremtidig tillatelsessystem kan bidra til å fortsette kamufleringen av betydningen annen påvirkning, som for eksempel forvaltning og fangst, har for å opprettholde bærekraftige bestander av villaks i Norge.

Kontaktperson i SinkabergHansen:

Ketil Rykhus

Veterinær, samfunnskontakt

Ketil.Rykhus@sinkaberg-hansen.no

47 34 33 10